

Το ΠΑΣΟΚ είναι περίπου εδώ

ΜΕΣΑ ΣΤΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΧΑΛΑΡΟΤΗΤΑΣ, ΤΟ ΠΑΣΟΚ, ΧΑΛΑΡΑ ΚΑΙ ΑΥΤΟ, ΠΡΟΣΠΑΘΕΙ ΝΑ ΑΝΟΙΞΕΙ ΤΟΝ ΔΡΟΜΟ ΤΗΣ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ ΤΟΥ

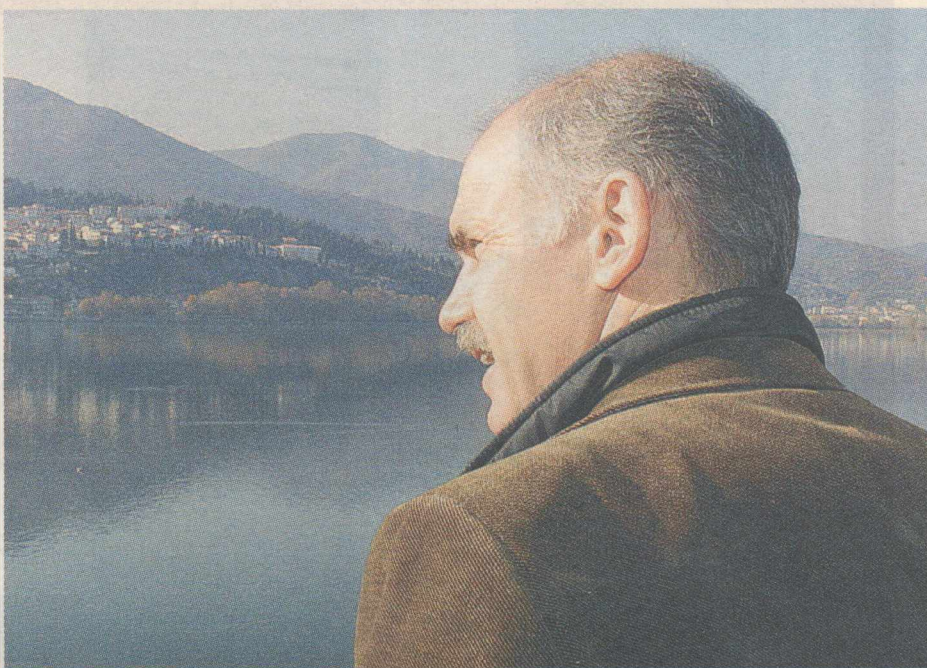
Γράφει ο
Γιάννης
Βούλγαρης

Πολλοί πιέζουν, θέτοντας στο κόμμα και στον Γ. Παπανδρέου δύο αιτήματα. Το πρώτο είναι «κάνε σκληρή αντιπολίτευση εδώ και τώρα, είμαστε παράταξη εξουσίας και μόνο με την υπόσχεση επανόδου στην κυβέρνηση μπορούμε να κρατήσουμε τον κόσμο μας». Η δεύτερη είναι «δώσε σαφές ιδεολογικό - πολιτικό και οργανωτικό στίγμα στο κόμμα». Θεωρητικά τα δύο συνδέονται, αλλά όχι αναγκαστικά. Μπορεί το πρώτο να συνιστά απλή προτροπή στον λαϊκισμό και τον αρνητισμό. Κοντολογίς, αντιπολίτευση κατά τα ειωθότα. Μπορεί να αποδώσει; Μπορεί, αν η Ν.Δ. αποδειχθεί τελείως ανίκανη. Αλλιώς, το πιθανότερο είναι η κυβέρνηση να διατηρήσει ένα πλεονέκτημα, δεδομένου ότι στην παρούσα περίοδο ο «ενδιάμεσος χώρος» έλκεται από ένα γενικότερο κλίμα επιφυλακτικότητας και συντηρητικότητας, το οποίο εκφράζουν αυθεντικότερα ο Καραμανλής και ο Χριστόδουλος. Το ΠΑΣΟΚ, για να μπορέσει να αλλάξει σταθερότερα τη ροπή του «ενδιάμεσου χώρου» προς τα αριστερά, χρειάζεται να αλλάξει το γενικότερο κλί-

Το σημερινό ΠΑΣΟΚ έχει γίνει αντικείμενο εύκολης κριτικής, κατηγορούμενο ότι θέλει να αντιγράψει το αμερικανικό δημοκρατικό κόμμα ή ότι εκφράζει την ελαφρά life style πολιτική της μεταμοντέρνας κατάστασης

μα, χρειάζεται η αντιπολίτευση που ασκεί να πηγάζει από μια σταθερότερη ιδεολογικοπολιτική ταυτότητα, να εκφράζεται από μια πειστική ηγετική ομάδα και να προοιωνίζεται μια μελλοντική μεταρρυθμιστική πολιτική.

Το σημερινό ΠΑΣΟΚ έχει γίνει αντικείμενο εύκολης κριτικής, κατηγορούμενο ότι θέλει να αντιγράψει το αμερικανικό δημοκρατικό κόμμα ή ότι εκφράζει την ελαφρά life style πολιτική της μεταμοντέρνας κατάστασης. Το πρώτο δεν το σπκώνει η Ελλάδα, ενώ η δεύτερη υποσκε-

λίζεται ήδη από τη σκληρότητα των κοινωνικών - πολιτικών διλημάτων που αναδύονται και με τα οποία υποχρεωτικά θα λογαριαστούν τα προοδευτικά κόμματα. Εξίσου εκτός ελληνικής πραγματικότητας είναι, κατά τη γνώμη μου, και η κριτική που θεωρεί ότι το ΠΑΣΟΚ του Γ. Παπανδρέου θα κινηθεί στο πλαίσιο ενός «φιλελεύθερου κοινοτισμού» (το επιχείρημα αναπτύσσει συγκροτημένα ο Α. Παπαζοπούλος στα Σύγχρονα Θέματα, τχ. 84, Απρίλιος 2004). Το ΠΑΣΟΚ δεν μπορεί παρά να είναι αυτό που ήδη δήλωσε ο αρχηγός του. Κόμμα

του δημοκρατικού σοσιαλισμού στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής Αριστεράς. Το πρόβλημα για το ΠΑΣΟΚ και για όλη την ευρωπαϊκή Αριστερά είναι ότι αυτός ο αυτοπροσδιορισμός δεν φτάνει για να ορίσει το βασικό πολιτικό σχέδιό τους. Καταναλώθηκε με την πολιτική - κυβερνητική εμπειρία της δεκαετίας του '90. Από τον τρόπο που θα επεξεργαστούν και θα υπερβούν αυτή την εμπειρία, θα διαμορφώσουν τη φυσιογνωμία στον νέο πολιτικό κύκλο. Άλλωστε, η ιστορική αυτογνωσία είναι η σμίλη της φυσιο-

γνωμίας των μεγάλων κομμάτων.

Τα όρια

Το ΠΑΣΟΚ λοιπόν, έχει να λογαριαστεί αφενός με τα όρια της γενικότερης ευρωπαϊκής Αριστεράς της δεκαετίας του '90, αφετέρου με τα όρια του «σημιακού εκσυγχρονισμού», που ήταν η αντίστοιχη εθνική εμπειρία. Ως προς το πρώτο, το ζητούμενο συνοψίζεται πιστεύω στον ισχνό μεταρρυθμισμό που έδειξαν στην κυβερνητική θητεία τους. Η δημοκρατία και η πολιτική υποκλίθηκαν στις ανάγκες του καπιταλισμού και της εθνικής προσαρμογής στον διεθνή ανταγωνισμό, αντί να αποτελέσουν αντίβαρο και τιμόνι, όπως συνέβη στη μεταπολεμική περίοδο. Έτσι, τα σοσιαλιστικά κόμματα εξουσίας παρουσιάζονται σήμερα σαν μεγάλα κόμματα εξουσίας με θολό εναλλακτικό ιδεολογικό στίγμα ως προς τους αντιπάλους τους. Δίπλα τους, τα μικρά ριζοσπαστικότερα αριστερά κόμματα ή οπισθοχωρούν σε έναν εθνολαϊκιστικό συντηρητισμό ή προβάλλουν το «διαδηλωτικό πάθος» τους, όπως λέει κάπου ο Μαρξ, δηλαδή έναν ξεκρέμαστο ριζοσπαστισμό χωρίς την προοπτική της κοινωνικής αλλαγής. Όπως και να 'χει, το πλαίσιο μέσα στο οποίο διαμορφώθηκαν οι ανωτέρω πολιτικές των αριστερών κομ-

μάτων έχει αλλάξει δραστικά. Η παγκοσμιοποίηση δεν φαντάζει πια σαν αναντίστροφη νομοτέλεια, αλλά σαν ιστορικοπολιτική διαδικασία με προωθήσεις και ανασχές, όπως αυτή που περνάμε τώρα. Δεν έχει πλέον το αισιόδοξο πρόσωπο της δεκαετίας του '90, όταν έμοιαζε σαν σχετικά ειρηνική διεθνοποίηση του δυτικού δημοκρατικού καπιταλισμού, που θα διέφερε ευημερία και ελευθερία. Μετά την άνοδο της αμερικανικής Δεξιάς και την 11η Σεπτεμβρίου 2001, έχει πάρει έκδηλα συγκρουσιακό χαρακτήρα. Εξάλλου, οι οικονομικο-κοινωνικές πολιτικές εθνικής προσαρμογής μέσα στο αρνητικό διεθνές οικονομικό κλίμα έχουν εντείνει την ανασφάλεια και την ανισότητα, εγείροντας ένα νέο «κοινωνικό ζήτημα» σε αρκετές ευρωπαϊκές κυρίως χώρες. Ζήτημα που, όπως και στο παρελθόν, αφορά πρωτίτως την Αριστερά, καθόσον βλέπει λαϊκά στρώματα να φεύγουν προς τον ακροδεξιό λαϊκισμό.

Ο απολογισμός

Μέσα στο πανόραμα της Ευρωαριστεράς και παρά το κλίμα της στιγμής, ο κυβερνητικός απολογισμός του ΠΑΣΟΚ επί Σημίτη ήταν από τους πιο επιτυχημένους. Όχι γιατί απάντησε καλύτερα σε αριστερές απαιτήσεις, αλλά γιατί πέτυχε μείζονες εθνικούς στόχους (ΟΝΕ, Κύπρος, βελτίωση ελληνοτουρκικών σχέσεων), που οι άλλες χώρες δεν αντιμετώπιζαν. Μόνο ο εσωκομματικός φανατισμός ή ο πολιτικός ερασιτεχνισμός θα έσβηνε αυτή την παρακαταθήκη (για να μείνει τι ως κομματική ιστορία; Η δεκαετία του '80 και οι ήρωές της;). Δεδομένου τούτου, το ΠΑΣΟΚ θα πρέπει να ερμηνεύσει τα όρια του «σημιακού εκσυγχρονισμού». Γιατί ο εκσυγχρονισμός δεν μπόρεσε να παραγάγει μια ευρύτερη ιδεολογική - ηθική ηγεμονία; Γιατί έβγαλε ελάχιστα ηγετικά πολιτικά στελέχη; Γιατί στερήθηκε τη λαϊκότητα; Γιατί η μεταρρυθμιστική ατζέντα συρρικνώθηκε; Γιατί το κόμμα - ΠΑΣΟΚ λειτούργησε σαν βαρίδι; Γιατί η κοινωνική συμμαχία του εκσυγχρονισμού φθάρηκε και ως προς τα λαϊκά και ως προς τα δυναμικά στρώματα;

Ο Γιάννης Βούλγαρης είναι πολιτικός επιστήμονας, ερευνητής στο Ινστιτούτο Πολιτικής Κοινωνιολογίας του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών.

Εναλλακτικότητα ουσίας και όχι δημαγωγίας

Συνηθίζεται, τα κόμματα στην αντιπολίτευση να μιλούν αριστερά και στην κυβέρνηση να πράττουν δεξιά. Όμως, στον νέο πολιτικό κύκλο πυκνώνουν οι πιέσεις και οι αναζητήσεις, ώστε ο ευρωπαϊκός σοσιαλισμός να επεξεργαστεί και να προβάλει μια νέα αυθεντική εναλλακτικότητα έναντι του συντηρητισμού. Εναλλακτικότητα

ουσίας και όχι δημαγωγίας, με την απελευθέρωση της μεταρρυθμιστικής φαντασίας πέρα από τα όρια της αγοραίας φιλελεύθερης ορθοδοξίας των τελευταίων δεκαετιών. Με την επινόηση μιας περισσότερο ισόρροπης σχέσης Δημοκρατίας και Καπιταλισμού. Με τη διαμόρφωση μιας Ευρώπης που θα μετράει γεωπολιτικά και θα

μπορεί να ασκεί αναπτυξιακή πολιτική. Ο ευρωπαϊκός σοσιαλισμός χρειάζεται να θέσει ξανά στο κέντρο της στρατηγικής του την κοινωνική δικαιοσύνη και την καταπολέμηση των ανισοτήτων, την αναβάθμιση της δημόσιας σφαίρας και της συλλογικότητας, τη διεύρυνση της ατομικής ελευθερίας μέσω της άρσης των κοινωνικών

εμποδίων (όπως η ανεργία). Μέσα σ' αυτό το ευρύτερο πλαίσιο, το ΠΑΣΟΚ έχει να λογαριαστεί με ιδιαίτερα ζητήματα που προκύπτουν από τις εθνικές συνθήκες. Όπως η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του συστήματος - Ελλάδα, το οποίο υστερεί σημαντικά. Όπως η επεξεργασία ενός νέου

πατριωτισμού, ανοιχτού, λαϊκού, δημοκρατικού, αντάξιου μιας μοντέρνας Ελλάδας και όχι γέννημα μιας φοβικής και μειονεκτικής νοοτροπίας. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο, το ΠΑΣΟΚ μπορεί ίσως να συνδυάσει γόνιμα τις ανάγκες άσκησης αντιπολίτευσης και ανανέωσης της φυσιογνωμίας του.